

וישלה יעקב מלאכים

בראשית רבה עה וישלה יעקב וישלה יעקב מלאכים לפניו, רבי יהודה ברבי סימון פתח (משלי כה) מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע, א"ר יהודה בר' סימון כשם שאי אפשר למעין להרפס ולמקור להשחית, כך אי אפשר לצדיק למוט לפני רשע, וכמעין נרפש וכמקור משחת כך צדיק ממיט עצמו לפני רשע, אמר לו הקב"ה לדרכו היה מהלך והיית משלה אצלו ואומר לו כה אמר עבדך יעקב.

וישלה יעקב, ר"ה פתח מחזיק באזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו, שמואל בר נחמן אמר משל לארכי לסטים שהיה ישן בפרשת דרכים עבר חד ושרי מעיר ליה, א"ל קום לך דבישא שכיח הכא, קם ושרי מקפח ביה א"ל ניער בישא א"ל דמיך הוה ועוררתניה, כך אמר לו הקב"ה לדרכו היה מהלך ואתה משלה אצלו ואומר לו כה אמר עבדך יעקב, רבי יהודה ברבי סימון פתח (ירמיה יג) מה תאמרי כי יפקוד עליך ואת למדת אותם עליך אלופים לראש, אמר לו הקב"ה לדרכו היה מהלך ואתה משלה אצלו ואומר לו כה אמר עבדך יעקב.

בראשית רבה עה: באותה שעה שקרא יעקב לעשו אדוני א"ל הקב"ה אתה השפלת עצמך וקראת לעשו אדוני ח' פעמים חיך אני מעמיד מבניו שמנה מלכים קודם לבניך, שנאמר ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל.

בראשית רבה עה: כה תאמרן לאדוני לעשו, רבינו אמר לרבי אפס כתוב חד אגרא מן שמי למרן מלכא אנטונינוס, קם וכתב מן יהודה נשיאה למרן מלכא אנטונינוס, נסבה וקרייה וקרעיה, א"ל כתוב מן עבדך יהודה למרן מלכא אנטונינוס, א"ל רבי מפני מה אתה מבזה על כבודך, א"ל מה אנא טב מן סבי לא כך אמר כה אמר עבדך יעקב... רבינו כד הוה סליק למלכותא הוה מסתכל בהדא פרשתא.

לקח טוב בראשית פרק לב אל עשו אחיו. שמה תאמר שהיה עשו זר הימנו, ת"ל אחיו, ואפילו הכי הוצרך לשלוח מלאכים לפניו, כל שכן למי שיש לו דבר עם נכרי, שלא יתאמץ ויתגרה כנגדו: אמר ר' יהונתן כל מי שרוצה לרצות מלך או שלטון ואינו יודע דרכם וטכסיסיהם, יניח פרשה זו לפניו, וילמוד הימנה טכסיס פיוסים וריצוים:

יבמות דף קכא עמוד א תניא, אר"ג: פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו? רבי עקיבא; וכשעליתי ביבשה, בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרת לו: בני, מי העלך? אמר לי: דף של ספינה נזדמן לי, וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי; מכאן אמרו חכמים: אם יבואו רשעים על אדם, ינענע לו ראשו.

ספורנו ברא' לג ד וירץ עשיו- נהפך ליבו כמו רגע בהכנותיו של יעקב, כענינו בגלות עם בני עשיו האומר בגבהו מי יורידני ארץ, והורה שנהיה נמלטים מיד חרב גאותו בהכנעה ומנחה, כאמרם ז"ל שאחיה השילוני קילל את ישראל בקנה הנכנע לכל הרוחות. **הן לו עשו כן בריוני בית שני לא היה נחרב בית מקדשנו, כמו שהעיד ריב"ז באמרו בריוני דאית בן לא שבקיננו.**

רבינו בחיי לב, ת: ודע כי יש בפרשה הזאת ביאור למה שאירע ליעקב עם עשו אחיו, ורמז גם כן לדורות למה שעתידי שיאירע לנו תמיד עם בני עשו, וראוי לנו לאחוז דרכיו של יעקב שהתקין עצמו לג' דברים, למלחמה לתפילה לדורון. וממנו ראה חזקיה המלך וכן עשה שהתקין עצמו לג' דברים אלו כלפי סנחריב מלך אשור, דכתיב ויתן חזקיהו את כל הכסף. וכתיב ויתן שרי מלחמות על העם, וכתיב ויתפלל חזקיהו לפני ה'. וכן אנחנו צריכים ללכת בדרכי האבות להתקין עצמנו להקביל פניהם במנחה ובלשון רכה ובתפילה לפני ה' יתעלה, אבל במלחמה אי אפשר שנאמר השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו', השביעם שלא להתגרות מלחמה עם האומות:

רמב"ן בראשית פרק לב פסוק ד אל עשו אחיו ארצה שער - בעבור היות נגב ארץ ישראל על ידי אדום ואביו יושב בארץ הנגב, יש לו לעבור דרך אדום או קרוב משם, ע"כ פחד אולי ישמע עשו והקדים לשלוח אליו מלאכים לארצו. וכבר תפסוהו החכמים על זה. אמרו בב"ר מחזיק באזני כלב וגו' **ועל דעתי גם זה ירמוז כי אנחנו התחלנו נפילתנו ביד אדום, כי מלכי בית שני באו בברית עם הרומיים (ספר החשמונאים א ח) ומהם שבאו ברומה (כך כותב רבינו בויקרא כו טז: כי הלך אגריפס המלך בסוף בית שני לרומי ועל הליכתו שם נחרב הבית), והיא היתה סבת נפילתם בידם, וזה מוזכר בדברי רבותינו ומפורסם בספרים:**

ע"ז טז: ת"ר: כשנתפס ר"א למינות, העלהו לגרדום לידון. א"ל אותו הגמון: זקן שכמותך יעסוק בדברים בטלים הללו? א"ל: נאמן עלי הדיין. כסבור אותו הגמון: עליו הוא אומר, והוא לא אמר אלא כנגד אביו שבשמים. א"ל: הואיל והאמנתי עליך, דימוס, פטור אתה. כשבא לביתו נכנסו תלמידיו אצלו לנחמו, ולא קיבל עליו תנחומין. א"ל ר"ע: רבי, תרשיני לומר דבר אחד ממה שלימדתני? א"ל: אמור. אמר לו: רבי, שמה מינות בא לידך והנאך, ועליו נתפסת? א"ל: עקיבא, הזכרתני, פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון של ציפורי, ומצאתי אחד ויעקב שמו, אמר לי... והנאני הדבר, ע"ז נתפסתי למינות.

מגילה ו: אמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו- אל תתגרה בו... אינני? והאמר רבי יוחנן משום רשב"י: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה...? - לא קשיא: הא- במילי דידיה, הא- במילי דשמיא... ואיבע"א: שעה משחקת לו שאני.

ברכות סא: ת"ר: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לר"ע שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. א"ל: עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות? א"ל: אמשול לך משל למהד"ד לשועל שהיה מהלך ע"ג הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, א"ל: מפני מה אתם בורחים? א"ל: מפני רשתות שמביאין עלינו בני"א. א"ל: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? א"ל: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו עאכו"כ! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה כי הוא חייך וארך ימך- כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכו"כ... א"ל: אשריך ר"ע שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים.

ע"ז ית. ת"ר: כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר מונח לך בחיקך! א"ל: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם, ואתה אומר לי מן השמים ירחמו, תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש... אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו. א"ל: אמאי קא עסקת באורייתא? א"ל: כאשר צוני ה' אלהי. הביאוהו וכרכוהו בס"ת, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור.

שמ"ש ל"ג בעומר: הנה כתיב ביעקב ביציאתו מבית לבן ויברח הוא וכל אשר לו. ויש להבין אחר שהש"י אמר לו שוב אל ארץ אבותיך למה לא יצא בפרהסיא. ולכאורה י"ל דכל כמה דאפשר למעט בנס לא רצה להשתמש בנסים, אך גם אחר הבריחה הי' מוכרח לנס שבא אלקים אל לבן הארמי בחלום הלילה וא"ל השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע, ובודאי יעקב השכיל מראש שלבן ירדוף אחריו להחזירו ויצטרך לנסים, ואחת היא אם בא ללבן הדיבור בחרן שאל ימנע את יעקב מלשוב לארץ אבותיו, כמו שבא אליו הדיבור בגלעד, ובכן מה בצע לו בברחו הלוא סוף יצטרך לשמש בנסים: ונראה דכל מעשי אבות סימן לבנים, ועשה זה לפועל דמינוי לבניו אחריו שיהי' להם כח זה לברוח עכ"פ מפני הכחות החיצונים הרודפין אחריהם אפי' במקום שא"א להם לעמוד בקשרי מלחמה. והבריחה היינו להסיה דעתו מדברים חיצונים אלו ולהטמין עצמו בדברי תורה. הגם כי יש בחינה גדולה מזו וכאמרם ז"ל בע"ז ר' חנינא ור' יונתן הוו קאזלי באורחא אבל לאו כל אדם זוכה לזה ולאו בכל זמן, רק לאנשי המעלה שהם מזוככים כתכלית הזיכוך ובזמנים מיוחדים שאין לצד הרע כ"כ שליטה. וע"כ יעקב אף שכחו הי' יפה להכניע את כח לבן וכשפיו אחז צדיק דרכו לברוח, ומטעם שיהי' מסלול ודרך לבניו אחריו אף כשלא יהי' כחם יפה כר"ח ור' יונתן הנ"ל, עכ"פ יהי' יכולת בידם לברוח. וכמו שם כשיעקב עשה מקודם כל מה שהיתה יכולת בידו לברוח, ואח"כ כשלא הי' לו עוד דרך הצלה הצילו הש"י ע"י הזהירו את לבן הארמי, כן נשאר לדורות כשאדם עושה כל מה שבידו וכל טצדקי דאפשר למעבד בכדי להנצל מכחות רעים הרודפין אותו, אח"כ נעזר בסיוע אלקי:

ע"ז יז: ר' חנינא ור' יונתן הוו קאזלי באורחא, מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא דעבודת כוכבים, וחד פצי אפיתחא דבי זונות. א"ל חד לחבריה: ניזיל אפיתחא דעבודת כוכבים דנכיס יצריה, א"ל אידך: ניזיל אפיתחא דבי זונות ונכפייה ליצרין, ונקבל אגרא. כי מטו התם חזינהו לזונות, איתכנעו מקמייהו.

חולין צא: רבי שמואל בר נחמני אמר: כעכו"ם נדמה לו... רב שמואל בר אחא משמיה דרבא בר עולא אמר: כת"ח נדמה לו.

בראשית לב ויָשִׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר פָּאנוּ אֶל אַחֵיהָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ לִקְרֹאתָהּ וְאָרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ... הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחֵי מִיַּד עֵשָׂו פִּי יָרָא אָנֹכִי אֲתוּן פֶּן יָבֹוא וְהַפְנִי אִם עַל פְּנִים:

קדושת לוי: הצילני נא מיד אחי מיד עשו. דעשו הוא הסטרא אחרא הוא מלאך המות הוא היצה"ר, ובקשת יעקב היה הצילני נא שלא יהיה עשו אחי. וזהו מיד אחי מיד עשו, שלא יתגלגל שהיצר הרע יהיה אחי. שפעמים חס ושלום היצר הרע מסית לעבירה ולעין אדם מראה מצוה ועל דרך זה מתקרב לאדם ללכדו במהרה לעשות עבירה והבן:

חולין צא: ויאמר שלחני כי עלה השחר, אמר לו: גנב אתה, או קוביוסטוס אתה, שמתירא מן השחר? **תוספות:** קוביוסטוס - פירש בקונטרס גונב נפשות, וקשה לפירושו... לכך נראה כמו שפירש ר"ח קוביוסטוס משחק בקוביא.

בראשית רבה פרשה סה: ויהי בן ארבעים שנה, הה"ד (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער, למה הוא מושלה בחזיר, אלא מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את טלפיו כלומר שאני טהור כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת וחומסת נראת כאלו מצעת את הבימה, כך עשו כל ארבעים שנה צד נשי אנשים ומענה אותם וכיון שהגיע לארבעים שנה דימה עצמו לאביו, אמר מה אבא נשא אשה בן ארבעים שנה אף אני נושא אשה בן ארבעים שנה הה"ד ויהי עשו בן ארבעים שנה.

מקור מים חיים: (קט) בשם הבעש"ט ז"ל פירוש הגמרא שבת דף ע"ה שוחט משום מה מיחייב רב אמר משום צובע וכו', ופירשו התוספות אשוחט דעלמא קאי, ומה בעי התוספות בזה, אלא שרצו לומר דרך רמז, דקאי על מלאך המות, דלעתיד ישחוט אותו השם יתברך, ואמר משום מה מיחייב הלא ברא אותו השם יתברך להסית לבני אדם כדי שיהיה שכר ועונש וא"כ עושה הוא רצון קונו, ומשום מה מיחייב, וזהו שפירשו התוספות אשוחט דעלמא קאי ר"ל על מלאך המות ששוחט לכל עלמא משום מה מיחייב, הלא הוא נברא בשביל זה להסית לבני אדם, ואמר רב דחייב משום צובע ר"ל שצובע עצמו ומסית לבני אדם שיעשה מצוות, ומראה להם פנים כאילו עושים מצוות, והוא לא נברא אלא שיסית לבני אדם שיעברו עבירות, ולא שיצבע את עצמו כמו אוהב נאמן איש טוב ומסית לעשות מצוות ובשביל זה לא נברא ועל כן חייב ודפח"ח:

קכה) בס' משמרת איתמר כתבו בשם הבעש"ט ז"ל על פסוק (תהלים ל"ו) כי החליק אליו בעיניו למצוא עונו כו', כי כל רעיונות היצה"ר הוא להכשיל ח"ו ומסיתו בטענתו שעושה מצוה כו' ע"ש. וכן שמעתי בשם המנוח החסיד מו"ה צבי מבראד קושיא שהקשה בזוהר בענין שני השעירים, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל וכו', וביאר כי יעלה לפעמים איזה מחשבה לאדם, שסובר שהוא מצוה לעשות הדבר ההוא, אל יעשנה במהירות, רק תחלה יפיל גורל במאזני שכלו אם הוא לה' או אם הוא לעזאזל, כי כך דרכו של יצר הרע להוסיף מצוות, ובאמת הוא גורע שהוא עבירה, וזהו שכתוב לא תוסיפו ולא תגרעו. וכן שמעתי מפי מחותני הרב חיים צאנזר במי שרוצה לומר דעה לש"ש ברחוב העיר, אמור לו לך בחדרך להתבודד ואחר כך תראה אם הוא לשם שמים ודפח"ח. ובתולדות יעקב יוסף ר"פ שמות וז"ל, והנה אם היה היצר הרע בא בדמות מלך זקן אל האדם, ניחא, כי כשידע האדם שהוא היצר הרע, ודאי לא היה לו אשמה בזה, כי השומע ישמע והחדל יחדל, אך מה שמשנה כסות ולשון בדמות חדש כאילו הוא ילד קטן שהוא יצר טוב בזה נאשם לעתיד שהקדוש ברוך הוא ישחוט ליצר הרע, וכמו ששמעתי פירוש הפסוק בבן אמך תתן דופי אלה עשית והחרשתי, מה שאין כן מה שדמית להיות כמוך וגו' ודפח"ח, עכ"ל.

